

aeres milieu

ingenieursbureau voor bodem, archeologie, geohydrologie, ecologie

RAPPORT

Archeologische quickscan

Peter Zuidstraat 5-9 te Sint Anthonis
(gemeente Sint Anthonis)

RAPPORT

Archeologische quickscan

Peter Zuidstraat 5-9 te Sint Anthonis (gemeente Sint Anthonis)

Aeres Milieu Projectnummer : AM20149-10
Status rapport : Concept (versie 1)
ISSN Nummer : 2214-5656
Datum : 7 december 2021

Opdrachtgever : BRO
Industriestraat 94
5931 PK Tegelen

Opsteller rapport : drs. D. Hagens
Paraaf :

Aeres Milieu B.V.
Noordhoven 4
6042 NW ROERMOND
(t) 0475 – 320 000
e-mail: info@aeres-milieu.nl
www.aeres-milieu.nl

Disclaimer

Het onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden (opzet conform de geldende richtlijnen en protocollen).

Aeres Milieu accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid voor maatregelen of mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Aeres Milieu uitgevoerde onderzoek neemt. Tevens wordt opgemerkt dat Aeres Milieu voor het verkrijgen van de voor het bureau onderzoek noodzakelijke informatie (mede) afhankelijk is van externe bronnen. Voor Aeres Milieu is niet te verifiëren of deze bronnen altijd volledig en zonder fouten zijn. Hierdoor kan Aeres Milieu niet instaan voor de juistheid en volledigheid van de verzamelde historische informatie.

INHOUDSOPGAVE

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	4
1. INLEIDING	5
2. BEKENDE GEGEVENS.....	7
2.1 Gemeentelijke beleidskaart.....	7
2.2 Landschappelijke situatie.....	9
2.3 Gegevens Archis3	9
2.3 Historische kaarten.....	10
3. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN.....	12
3.1 Beknopt verwachtingsmodel.....	12
3.2 Advies	13

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectnummer	: AM20149-10
OM-nummer	: n.v.t.
Soort onderzoek	: Quickscan
Adres onderzoekslocatie	: Peter Zuidstraat 5-9 te Sint Anthonis
Toponiem	: Peter Zuidstraat
Gemeente	: Sint Anthonis
Provincie	: Noord-Brabant
Kadastrale registratie	: Oploo, sectie B, nummers 2511, 2875 en 4057
Coördinaten	: Centrum 189.260; 404.482
	NW: 189.257; 404.508
	NO: 189.279; 404.501
	ZW: 189.240; 404.462
	ZO: 189.265; 404.454
Oppervlakte	: Circa 1.190 m ²
Huidig locatie gebruik	: Nieuwbouw
Aanleiding onderzoek	: Bestemmingsplanwijziging
Opdrachtgever	: BRO

1. INLEIDING

In opdracht van BRO heeft Aeres Milieu een archeologische quickscan uitgevoerd voor onderstaande locatie aan de Peter Zuidstraat 5-9 te Sint Anthonis (gemeente Sint Anthonis).

Dit archeologisch onderzoek betreft een quickscan waarin gekeken is naar de relevante gegevens uit de directe omgeving van het plangebied. Deze quickscan valt buiten de richtlijnen van de BRL SIKB 4000 (protocol 4002), KNA 4.1.

Aanleiding

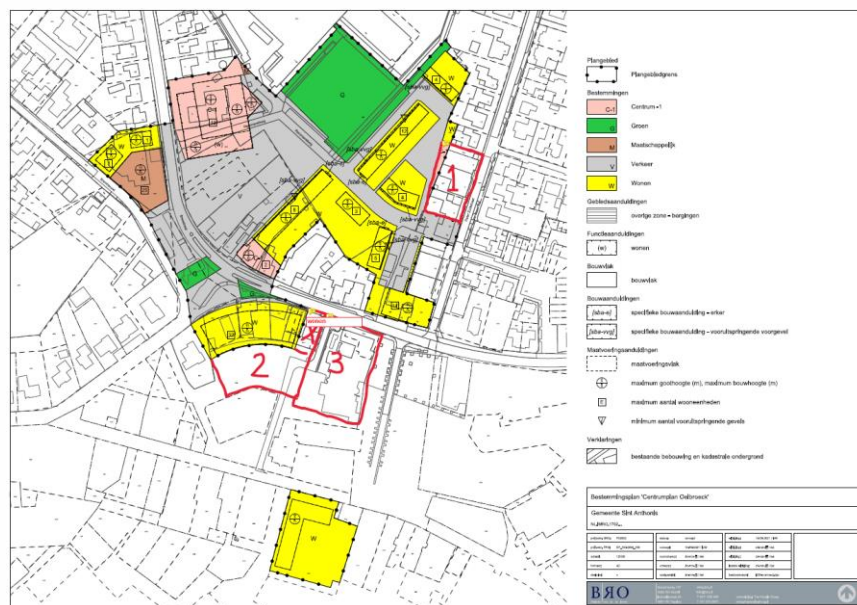
De aanleiding voor het laten uitvoeren van deze quickscan betreft het voorgenomen nieuwbouwplan aan de Peter Zuidstraat 5-9 in Sint Anthonis. De begrenzing van het planvoornemen is weergegeven in figuur 1 en 2.

Doel

Het doel van de archeologische quickscan is het inzichtelijk maken van de mogelijkheid dat er al dan niet archeologische resten verwacht kunnen worden op de locatie, gebaseerd op eerder onderzoek op de belendende percelen.

Plangebied

Het plangebied ligt in de bebouwde kern van Sint Anthonis. Binnen het onderzoeksgebied liggen de grotendeels bebouwde percelen Peter Zuidstraat 5, 7 en 9. Het onbebouwde deel is als (verhard) erf of tuin in gebruik. In het noorden wordt het plangebied begrensd door het pand Peter Zuidstraat 11, in het oosten door de Peter Zuidstraat, in het zuiden door het pand Peter Zuidstraat 3-3a en in het westen door een braakliggend terrein (Figuur 2)

Figuur 1: Bestemmingsplankaart met plangebied. De huidige onderzoekslocatie betreft deelgebied 1 (bron tekening: opdrachtgever).

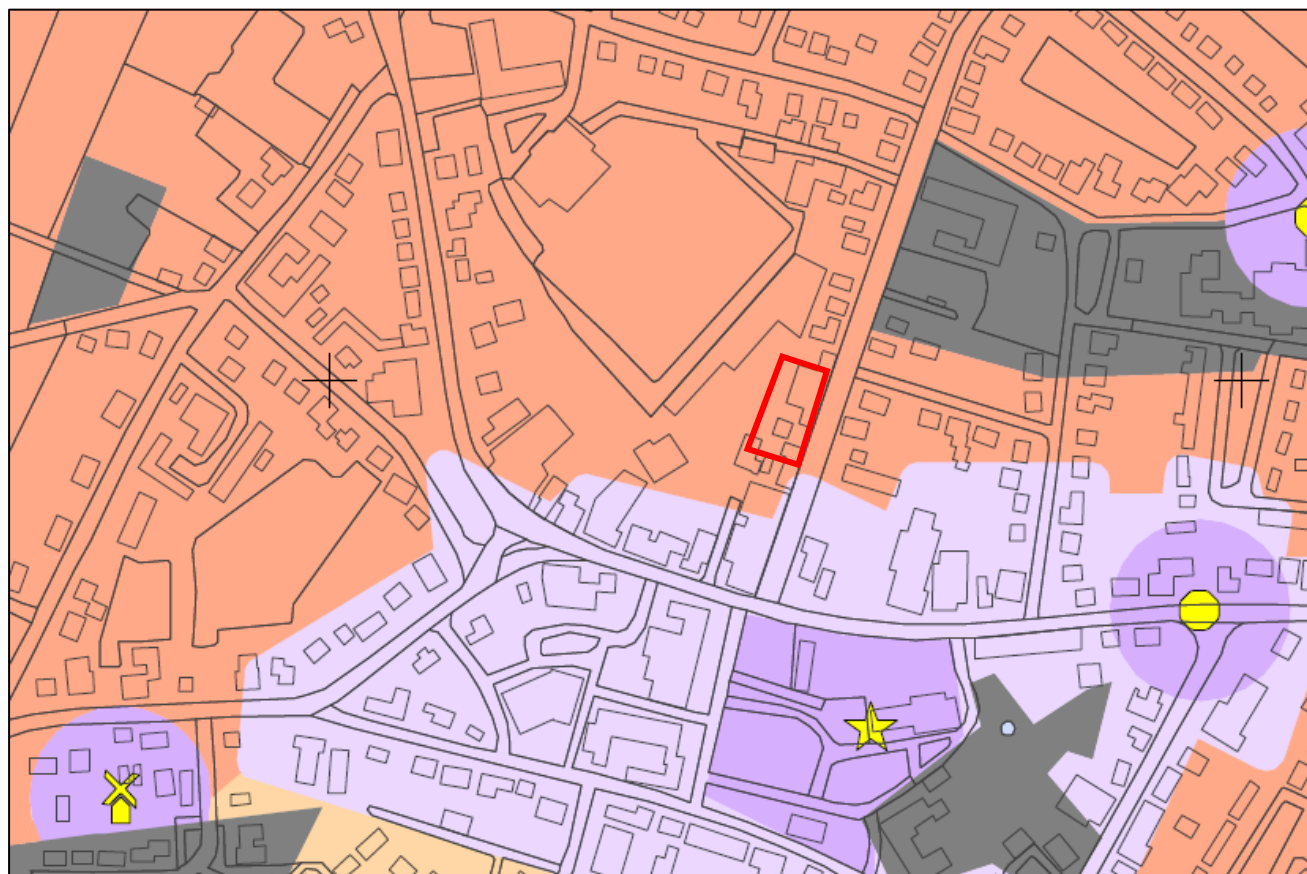
Figuur 2: Luchtfoto met begrenzing planlocatie, aangegeven met het rode kader (bron luchtfoto: pdok viewer).

2. BEKENDE GEGEVENS

2.1 Gemeentelijke beleidskaart

De onderzoekslocatie ligt volgens de Archeologische Beleidskaart van de gemeente Sint Anthonis (2012) in een zone met de Categorie 4: Gebied met een hoge archeologische waarde verwachting. Binnen het bestemmingsplan Sint Anthonis (2013) geldt de dubbelbestemming Waarde – Archeologie 2. Hiervoor geldt een onderzoeksplicht bij bodemingrepen met een oppervlakte groter dan 250 m² en een verstoringdiepte vanaf 50 centimeter onder maaiveld. De gemeente heeft middels deze kaart aangegeven dat er een archeologische onderzoeksplicht geldt als de verstoringen deze ondergrenzen overschrijden (Figuur 3).¹

¹ RAAP, 2012: Archeologische Beleidskaart van de gemeente Sint Anthonis.

toelichting op de categorieën

Categorie 1: monumenten
niet van toepassing

Categorie 2: gebieden van zeer hoge archeologische waarde en historisch geografische objecten met een archeologische relevantie
Onderzoeksplicht bij een verstoringsdiepte van meer dan 50 cm en een verstoringsoppervlakte van meer dan 100 m².

Categorie 3: gebieden van hoge archeologische waarde
Onderzoeksplicht bij een verstoringsdiepte van meer dan 50 cm en een verstoringsoppervlakte van meer dan 250 m².

Categorie 4: gebieden met een hoge archeologische verwachting
Onderzoeksplicht bij een verstoringsdiepte van meer dan 50 cm en een verstoringsoppervlakte van meer dan 250 m².

Categorie 5: gebieden met een middelhoge archeologische verwachting en na-oorlogse woonwijken en industriegebieden die in een gebied van hoge archeologische verwachting liggen.
Onderzoeksplicht bij een verstoringsdiepte van meer dan 50 cm en een verstoringsoppervlakte van meer dan 2500 m².

Categorie 6: gebieden met een lage archeologische verwachting
Geen onderzoeksplicht

Categorie 7: gebieden zonder een archeologische verwachting of archeologisch vrijgegeven
Geen onderzoeksplicht

legenda

categorie

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7

overig

- dijk of kade
- paalraamstelling (contour)
- water

historische bebouwing

- boerderij
- kerk, kapel of klooster
- molen
- steenbakkerij
- rijwiel, onbekend
- galgenberg
- militaire objecten
- bruggen en voordelen

Figuur 3. Uitsnede van de Beleidskaart van de gemeente Sint Anthonis (2012) met rood omljnd de onderzoekslocatie (Bron: RAAP, 2012: Archeologische Beleidskaart van de gemeente Sint Anthonis).

2.2 Landschappelijke situatie

Het plangebied ligt op de oostrand van het stijgingsgebied van de Peelhorst.² Volgens de geologische kaart komt ter plaatse van het plangebied in de bodem dan ook rivierzand en grind van de Formatie van Kreftenheye (Well Laagpakket) voor. Op deze afzettingen ligt een dun dek van zand en klei behorende tot de Formatie van Beegden.³

Op de geomorfologische kaart is het plangebied niet gekarteerd vanwege de ligging in bebouwd gebied. Deze bebouwde zone wordt omringd door verschillende landschappelijke eenheden: dekzandrug (code 3L51yc, 3B53yc en 4B53yc), dalvormige laagte zonder veen (code 22R23) en landduinen (code 11L54). Op circa 400 meter ten westen van het plangebied ligt de noordwest-zuidoost georiënteerde Tegelen breuk.

Volgens het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN4) ligt Sint Anthonis en het plangebied op de overgang van de hoger gelegen Peelhorst in westen naar de lager gelegen Lage Maasterrassen in het oosten. Deze kaart laat ook zien dat het plangebied relatief hooggelegen is, mogelijk op de flank van een hoger gelegen dekzandrug. De maaiveldhoogte in het plangebied varieert van circa 16,85 meter +NAP tot 17,12 meter +NAP.

Op de bodemkaart is het plangebied vanwege de ligging in de bebouwde kom niet gekarteerd. Rondom de bebouwde zone liggen verschillende bodemkundige eenheden: hoge zwarte enkeerdgronden (code zEZ21), laarpodzolgronden (code cHn21), gooreerdgronden (code pZn21) en veldpodzolgronden (code Hn21). Gezien de ligging van omliggende bodemkundig eenheden en de verwachte ligging op een dekzandrug, worden binnen het plangebied hoge zwarte enkeerdgronden gevormd in leemarm en zwak lemig fijn zand (code zEZ21) verwacht.

Bij enkeerdgronden is sprake van een eerdlaag of plaggendek. Dit (plaggen)dek is ontstaan doordat in sommige gevallen al vanaf de late middeleeuwen op grote schaal het systeem van potstalbemesting werd toegepast.

2.3 Gegevens Archis3

In de omgeving van het plangebied (binnen een straal van 1 kilometer) zijn volgens de gegevens uit Archis3 meerdere archeologische waarnemingen en onderzoeksmeldingen bekend. De meest relevante worden hieronder genoemd.

Zaakidentificatie	Afstand	Soort onderzoek	Omschrijving
4894842100	In het westen grenzend aan het plangebied	IVO-o door Aeres Milieu 2020	Op basis van het uitgevoerd verkennend veldonderzoek middels boringen kan worden gesteld dat het plangebied nog hoge zwarte enkeerdgronden voorkomen (al zijn ze hier en daar door recente activiteiten afgetopt). Onder het antropogeen opgebrachte eerddek is in de meeste boringen nog een restant van de oorspronkelijk podzolbodem aanwezig. De middelhoge archeologische verwachting voor de perioden (laat-)paleolithicum tot en met vroege middeleeuwen wordt gehandhaafd.

² Rensink et al., 2016, 72.

³ Geologische overzichtskaart van Nederland, 2010.

Zaakidentificatie	Afstand	Soort onderzoek	Omschrijving
			De verwachting voor de periode late middeleeuwen-nieuwe tijd wordt voor het noordelijk deel eveneens gehandhaafd. Voor het zuidelijk deel wordt deze bijgesteld naar middelhoog. Omwille van bovenstaande bevindingen wordt in het plangebied archeologisch vervolgonderzoek geadviseerd. Dit vervolgonderzoek kan plaatsvinden in de vorm van proefsleuven. ⁴
	Vanaf 160 meter ten ZW van het plangebied	IVO-o door Aeres Milieu april 2021	In een later stadium zijn aan bovengenoemde locatie twee deellocaties toegevoegd. Op basis van het uitgevoerd verkennend veldonderzoek middels boringen kan worden gesteld dat binnen het plangebied hoge zwarte enkeerdgronden aanwezig zijn met daaronder een intacte podzol. Zowel de middelhoge archeologische verwachting voor de perioden (laat-)paleolithicum tot en met vroege middeleeuwen als de hoge verwachting voor de periode late middeleeuwen-nieuwe tijd blijven gehandhaafd. Er werden voor deze twee locaties een archeologisch vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van proefsleuven. ⁵
2137260100	Circa 350 m ten NW van het plangebied	Opgraving door BAAC BV in 2006	Tijdens dit onderzoek zijn spitspoor/schopsteek, plattegrond/configuratie, waterput/waterreservoir, kuil, greppel/sloot, akker/tuin en niet opgehoogde individuele huisplaatsen aangetroffen uit de late middeleeuwen tot nieuwe tijd.
2129217100	Circa 150 m ten ZO van het plangebied	IVO-p door BILAN in 2006	Tijdens dit onderzoek is keramiek (steengoed, bouwmetaal, aardewerk) en complextypes aangetroffen uit de vroeg Romeinse tijd tot nieuwe tijd laat.
2083890100	Circa 260 m ten Z van het plangebied	IVO-o door SOB Research in 2003	Tijdens dit onderzoek is vuursteen (afslag) en een niet nader te bepalen complextype aangetroffen uit het paleolithicum tot ijzertijd.

Tabel 1: Overzicht van meest relevante Archismeldingen rond het plangebied.

2.3 Historische kaarten

Op het minuutplan uit het begin van de 19^e eeuw is het plangebied nog onbebouwd. Het is gelegen direct ten noordwesten van de historische kern van Sint Anthonis. De bebouwing van de oude kern concentreert zich voornamelijk aan de Breestraat en aan de zuidelijker gelegen Molenstraat – Lepelstraat en de tussenliggende zone met de kerk. Volgens de OAT (Oorspronkelijke Aanwijzende Tafels, register bij het minuutplan) ligt het plangebied in een groot perceel dat als bouwland in gebruik is.

De kaart van 1900 (figuur 4) laat zien dat het plangebied in een perceel ligt dat als weiland in gebruik is. Vanaf circa 1938 en later ontstaat er enige kleinschalige bebouwing in het plangebied, langs de Peter Zuidstraat.

4 Kruithof, L./ D. Hagens/ M.A.K. Vroomans, 2020: *Archeologisch bureau- en verkennend veldonderzoek door middel van boringen, Breestraat te Sint Anthonis*, Roermond (Aeres Milieu rapport AM20149).

5 Kruithof, L./ D. Hagens/ M.A.K. Vroomans/ K.J. van den Berghe, 2021: *Archeologisch bureau- en verkennend veldonderzoek door middel van boringen Breestraat te Sint Anthonis*, Roermond (Aeres Milieu rapport AM20149-3).

Figuur 4: Uitsneden van historische kaarten uit de perioden 1900, 1938, 1968 en 1987. Het plangebied is aangegeven met het gele en blauwe kader (Bron: www.topotijdreis.nl).

3. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

| 3.1 Beknopt verwachtingsmodel

Van oudsher zijn de kampementen van de jager-verzamelaars gesitueerd op de overgang van nat naar droog. Het plangebied ligt relatief hoog in het landschap en nabij een natte dalvormige laagte. De ligging binnen een gradiëntzone was een ideale bewoningslocatie voor jager-verzamelaars. Op basis van bovenstaande redenen is de verwachting voor het aantreffen van vindplaatsen van de jager-verzamelaars binnen het plangebied middelhoog. Binnen het plangebied worden enkeerdgronden verwacht. Deze gronden hebben een opgebracht antropogeen dek (eerdlaag) dat een conserverende werking kan hebben op eventueel aanwezige archeologische resten. Eventueel aanwezige resten uit de periode laat-paleolithicum en mesolithicum worden onder de verwachte eerdlaag of in de oorspronkelijke bodem verwacht en kunnen onder andere bestaan uit tijdelijke bewoningssporen, haardkuilen, vuursteenstrooiingen.

De ligging van het plangebied binnen een zone van dekzandwelvingen/-ruggen zal voor latere landbouwende samenlevingen niet direct een aantrekkelijke vestigingsplaats zijn geweest. Men zal zich voornamelijk op de centrale delen van de dekzandruggen en dekzandwelvingen hebben gevestigd, zoals die aanwezig zijn direct ten zuiden en oosten van het plangebied. Toch kan zeker niet uitgesloten worden dat ook de delen in het gebied als vestigingslocatie zijn gekozen. Voor het plangebied geldt daarom een middelhoge verwachting voor zowel nederzettingsresten uit de periode neolithicum tot en met de ijzertijd als voor nederzettingsresten uit de Romeinse tijd en de vroege middeleeuwen. Resten worden onder de verwachte eerdlaag of in de oorspronkelijke bodem verwacht en kunnen onder andere bestaan uit cultuurlagen, paalkuilen/-gaten, afvalkuilen, fragmenten aardewerk, natuursteen of gebruiksvoorwerpen.

Het plangebied ligt aan de Peter Zuidstraat direct ten noordwesten van de historische bebouwingskern van het van oorsprong laatmiddeleeuwse Sint Anthonis. De Breestraat, direct ten zuiden van het plangebied, en het noordwestelijke verlengde de Dorpsstraat vormden belangrijke uitvalswegen naar de omliggende dorpen. Uit bestudering van historische kaarten blijkt dat het plangebied in de 19^e eeuw uit bouwland bestond en omstreeks 1900 als weiland. In de loop van de 20^e eeuw raakt het plangebied bebouwd. Voor het plangebied geldt een middelhoge archeologische verwachting voor nederzettingsresten uit de periode late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Archeologische resten worden vanaf het maaiveld verwacht en kunnen bestaan uit onder andere cultuurlagen, paalkuilen/-gaten, afvalkuilen, gebruiksvoorwerpen van bijvoorbeeld natuursteen, fragmenten aardewerk en sporen van agrarische activiteiten.

Wegens de verwachte aanwezigheid van enkeerdgrond en daarmee een plaggendek zijn archeologische resten beschermd tegen latere invloeden. Over het algemeen kunnen (anorganische) vondsten en sporen onder zo'n dek in goede toestand worden aangetroffen. Mogelijke vuursteenvindplaatsen kunnen echter verstoord zijn geraakt bij de aanleg van het plaggendek en de eerste bewerking ervan. Hierdoor is vaak de top van de natuurlijk bodem opgenomen in het bovenliggende opgebrachte dek. Wat betreft eventueel aanwezige organische resten is het afhankelijk hoe diep het grondwater zit. Bij hoge enkeerdgronden zijn de omstandigheden voor het aantreffen van organische resten minder goed: door de lage grondwaterstand (GWT V) kunnen organische resten vaak enkel in dieper, waterhoudende sporen zoals waterputten bewaard blijven.

Periode	Verwachting	Verwachte kenmerken vindplaats	Diepteligging sporen
Laat-paleolithicum - mesolithicum	Middelhoog	Nederzettingsresten, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	Onder het plaggendek, in de oorspronkelijke bodem
(laat)-neolithicum – vroege middeleeuwen	Middelhoog	Nederzettingsresten, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	In het plaggendek, in de oorspronkelijke bodem
Late middeleeuwen – nieuwe tijd	Middelhoog	Cultuurlaag, funderingsresten, natuursteen, fragmenten aardewerk, gebruiksvoorwerpen, sporen van agrarische activiteiten	Vanaf het maaiveld

Tabel 2: Archeologische verwachting per periode

3.2 Advies

Mede omdat het plangebied grotendeels is bebouwd en potentieel verstoord, wordt geadviseerd om voor het plangebied een verkennend booronderzoek te laten uitvoeren. Middels een verkennend booronderzoek wordt nagegaan in hoeverre de bodem nog intactheid is. Bovenstaande quickscan met beknopt verwachtingsmodel en het gespecificeerd archeologische verwachtingsmodel uit de eerder opgestelde rapporten (bureauonderzoek met verkennend booronderzoek, Aeres Milieu rapporten AM20149 en AM20149-3) kunnen hierbij als basis dienen voor het verkennend booronderzoek.

Ook kan worden gekozen om dit deelgebied Peter Zuidstraat mee te nemen in het proefsleuvenonderzoek en het hiervoor reeds opgestelde Programma van Eisen (PvE) “PvE Centrumplan-Breestraat te Sint Anthonis” (Aeres Milieu AM20149-8).

Deze onderzoeksmethodiek dient echt eerst nog te worden goedgekeurd door de bevoegde overheid (gemeente Sint Anthonis).